

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

BOKSAMLAREN CARL SNOILSKY

AV ANDERS LARSSON

Snoilsky-samlingen. "Är det inte synd att en så fin boksamling står på universitetsbiblioteket och samlar damm? Borde den inte säljas ut och komma andra samlare till del? Används den något?" Dessa frågor har ställts till mig av hängivna bibliofiler flera gånger under årens lopp. Jag har dock kunnat ge lugnande besked på alla punkter. Boksamlingen samlar absolut inte damm i något avlägset biblioteksmagasin, utan den har kommit till, om inte daglig, så dock flitig och kontinuerlig användning i bibliotekets forskarsal.

Faktum är att Carl Snoilskys bibliotek till sitt innehåll är så välförsett med äldre svenskt raritetstryck att dessa skrifter knappast hade funnits i Göteborgs universitetsbibliotek om de inte hade ingått i Snoilskys samling.

Vad innehåller då denna förnämliga boksamling och hur kom den att hamna i Göteborg? Carl Snoilsky var, som J.Viktor Johansson skriver i sin grundläggande uppsats om Snoilsky som bibliofil, född samlare och han hade anor långt bakåt i tiden genom sin adliga börd. Han kom i och med detta att utveckla en speciell känsla för det förflutna och han har sammanfattat detta väl i orden: "Ingenting utgör ett så mystiskt samband med förgångna släkten och deras känsloliv som att andaktsfullt hantera en gammal volym, på vilken ögon, släckta sedan århundraden, måhända en gång varit fästa med kunskapsbegärets skarpsyn, med förtjusningens eld eller sorgens tåreslöja".

Carl Snoilsky började samla redan i tonåren, först mynt och sigill, sedan kom tyngdpunkten alltmera att förskjutas till böcker. Han hade härvidlag en god läromästare i överbibliotekarien vid Kungliga Bibliote-

FRONTISPIS OCH TITELSIDA I TIREGALES BOK
OM RYSKA MEDALJER UTGIVEN 1772.
UR SNOILSKYS SAMLING, GÖTEBORGS
UNIVERSITETSBIBLIOTEK.

ket Gustaf Edvard Klemming. Denne var i många avseenden ett stort original, men han kom att ha en avgörande betydelse för Snoilsky som vägledare på de bibliofila jaktmarkerna. Kungliga Bibliotekets samlingar hade utökats avsevärt under andra halvan av 1800-talet genom att ett flertal donationsbibliotek hade kommit i dess ägo. Detta gjorde i sin tur att biblioteket var i besittning av en mängd dupletter. Dessa kunde Klemming handskas med tämligen fritt och Snoilsky skaffade emellanåt för Kungliga Biblioteket intressanta tryck i byte mot böcker ur duplett-lagret. Dessa transaktioner och mycket annat kan följas i den år 1919 utgivna brevväxlingen mellan Snoilsky och Klemming.

Snoilskys huvudintresse som boksamlare var den svenska litteraturen intill stormaktstidens slut, d.v.s. 1600-talet och början av 1700-talet. Med detta menade han skrifter tryckta och utgivna i Sverige eller utlandet av svenskar eller av utlänningar i Sverige under den aktuella perioden. J. Viktor Johansson skriver: *"Som helhet är denna 1600-tals-samling synnerligen märklig. Man måste stanna vid bok efter bok på grund*

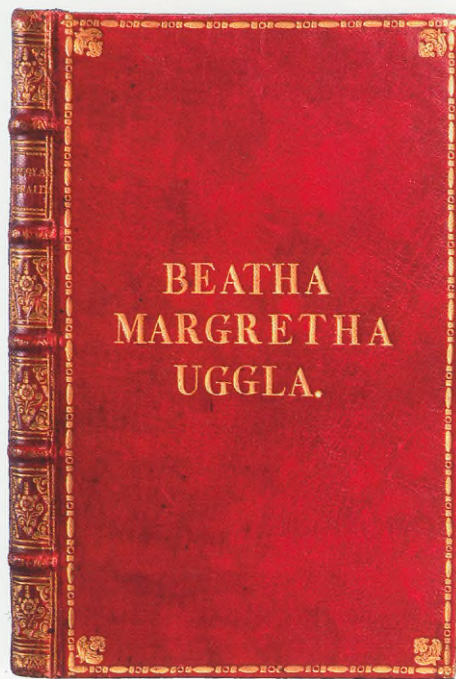
av dess historiska betydelse, dess band, proveniens eller andra bibliofila kvaliteter". Snoilsky hade mycket höga krav på böckernas kondition och att vissa luckor förekommer i samlingen kan oftast förklaras med att han helt enkelt aldrig kom över ett tillräckligt bra exemplar av verket i fråga. Detta förhållande illustreras väl i samband med att Snoilsky en gång hade ett exemplar av Gustaf Vasa-bibeln till påseende från Bukowskis, men återsände det på grund av skicket. Till Klemming skriver han: *"Jag antager att verkligen goda ex. icke mera äro att få av boken – men då får man vara utan den"*.

Emellertid är sådana undantag få och samlingen innehåller det mesta av det bästa vad gäller sällsynta tryck i utmärkt kondition som t.ex. första trycket av Heliga Birgittas *Uppenbarelsen* 1492, Olof Rudbecks *Atlantica* 1679-1702, Linnés *Systema Naturae* 1735, och från 1800-talet ett exemplar av Carl Jonas Love Almqvists blott i tre exemplar kända *Det går an* i det makulerade första trycket. Carl Snoilskys stora intresse för mynt och medaljer speglas väl i samlingen där ett flertal viktiga numismatiska verk ingår, bl. a. första upplagan av Elias Brenners *Thesaurus Nummorum Sveo-Gothicorum*, 1691.

I samband med Snoilskys skilsmässa och flytt utomlands 1879 packades biblioteket ner och avsikten var att sälja samlingen. Emellertid magasineras böckerna i Kungliga Bibliotekets källare och Carl Snoilsky fick senare lösa in samlingen för 8000 kronor i en överenskommelse med hustrun. Under de följande åren på 1880-talet minskar förvärvstakten även om enstaka köp fortfarande görs. Snoilsky bodde vid denna tid huvudsakligen i Tyskland tillsammans med sin nya hustru Ebba Snoilsky f. Ruuth. Under utlandsåren publicerar han även ett antal diktsamlingar och bedriver studier i de vetenskapliga biblioteken på kontinenten. I samband med återflyttningen till Sverige 1890, då Snoilsky efterträdde Klemming som överbibliotekarie vid Kungliga Biblioteket, utgörs tillskotten till boksamlingen främst av nyare litteratur, ofta i form av gåvor från samtida författarkollegor. Snoilsky verkade som överbibliotekarie fram till sin död 1903. Hans ursprungliga vilja var att boksamlingen efter hans död skulle säljas på auktion och att endast hans egna handskrivna katalog över biblioteket skulle tryckas på samma sätt som tidigare skett med katalogen över hans myntsamling.

Det blev emellertid inte riktigt som Snoilsky tänkt sig. Biblioteket erbjöds till flera privatpersoner. Till slut förklarade sig en förmögen änkefru i brev till överbibliotekarien E.W. Dahlgren på Kungliga Biblioteket villig att köpa samlingen för sin sons räkning för en summa av 20 000 kronor. Någon försäljning blev dock inte av den här gången heller. Biblioteket innehöll för mycket som inte var av intresse för sonen

EN BOK I ETT VACKERT BAND
UR SNOILSKYS BIBLIOTEK:
UGGLAS INLEDNING TILL HERALDIKEN.
STOCKHOLM 1746.
GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK.

Till Styrelsen för Göteborgs Stadsbibliotek.

Skalden Grefve Carl Snoilsky efterlämnade vid sin död sistlidne Noj en boksamling i svensk villkhet och historia, som af kunnare förklarats äga stort intresse och värde för vårt lands hjälpsforskning och bibliografi. Anslåna om att denna samling, åt hvilken den bortgångne skalden ägnat ett så varmt och saktunnigt intresse, och som på ett fullständigt sätt belyser en del äldre perioder af vår historia, skulle komma en offentlig samling till godo, och samtidigt önskande genom samlingens enhetliga bevarande bringa en hyllningsgård åt fosterlandsvännen och diktaren Snoilskys minne, hafva undertecknade, på grund af de band som fästas dem vid Göteborgs samhälle, beslutat att erbjuda denna boksamling såsom gåfva till Göteborgs Stadsbibliotek.

Stockholm och Göteborg den 1 November 1903.

Eric Hallin

Sophie Ekman
(född Rurek)

Eric Hallin

Harald Bildt

GÄVBREV TILL GÖTEBORGS STADSBIBLIOTEK 1903
I GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK.

och han kände sig heller inte värdig att ta över den förnämliga boksamlingen. Han skriver till E.W. Dahlgren: "En samling får ju för ägaren sitt värde genom själva samlandet, och den får därunder en tydlig prägel av hans personliga smak... Att samlingen är Carl Snoilskys nästan ökar min obenägenhet: - jag skulle känna det som om jag hade en främmande boende hos mig, en främmande vars egendom jag tagit, och som vantrivdes i den nya omgivningen".

Detta brev återges även av J. Viktor Johansson i hans uppsats om Snoilsky från 1945, dock utan att ange något namn. Studerar man brevväxlingen med E. W. Dahlgren i Kungliga Biblioteket framgår det emellertid att den förmögna änkefrun var Caroline Wijk, maka till politikern och mecenaten Olof Wijk, vilken hade avlidit några år tidigare och sonen ingen mindre än den i Göteborg senare mycket betydelsefulla handlanden Hjalmar Wijk. Denne gjorde bl.a. betydande insatser för tillkomsten av Röhsska konstslöjdmuseet, Göteborgs botaniska trädgård m.m. och han har haft ett stort inflytande på Göteborgs kulturella liv under 1900-talet.

Något köp av biblioteket för Hjalmar Wijks räkning blev alltså inte av. Emellertid hade Göteborgs stadsbibliotek (nuvarande Göteborgs universitetsbibliotek) genom sin chef överbibliotekarie Lars Wåhlin försökt att ordna medel till dess förvärv, dock utan att lyckas. I det här läget trädde legationssekreteraren Harald Bildt in på scenen och föreslog att samlingen med några mecenaters hjälp skulle inköpas och sedan doneras till stadsbiblioteket. Så skedde också sedan bidrag lämnats, förutom av Bildt själv, även av konsul Oscar Ekman, fru Sophie Ekman samt dåvarande legationssekreteraren i utrikesdepartementet Eric Hallin.

Överlämnandet av Snoilsky-samlingen innebar för det då tämligen

unga Göteborgs stadsbibliotek ett utomordentligt fint tillskott och, som inledningsvis sagts, skulle många sällsynta titlar över huvud taget inte funnits i bibliotekets samlingar om de inte hade ingått i Carl Snoilskys bibliotek. Ur de fyra donatorernas gåvobrev av den 1 november 1903 citeras: *"Angelägna om att denna samling, åt vilken den bortgångne skalden ägnat ett så varmt och sakkunnigt intresse, och som på ett fullständigt sätt belyser en del äldre perioder af vår historia, skulle komma en offentlig samling till godo, och samtidigt önskande genom samlingens enhetliga bevarande bringa en hyllningsgärd åt fosterlandsvännen och diktaren Snoilskys minne, hafva undertecknade, på grund af de band som fästa dem vid Göteborgs samhälle, beslutat att erbjuda denna boksamling såsom gåfva till Göteborgs stadsbibliotek"*. Några dagar senare skriver E. W. Dahlgren till sin kollega Lars Wählin i Göteborg: *"Jag lyckönskar ditt bibliotek att ha blifvit ägare af Snoilskys bibliotek – en vacker och dyrbar samling efter allt hvad jag kan förstå. Äfven jag hade gjort försök att hjälpa grefvinnan S. att få den afyttrad, men misslyckats. Vida bättre är emellertid den nuvarande sakernas utgång"*.

Ett hundra år har gått sedan Carl Snoilskys död och förvärvet av hans boksamling. Den intar ännu idag en förstarangsplats i bibliotekets samlingar, och dess betydelse för Göteborgs UB som forskningsbibliotek under det gångna seklet kan knappast överskattas. Den av Carl Snoilsky själv upprättade katalogen över biblioteket har dock tyvärr aldrig kommit att tryckas. Kanske detta kan vara en uppgift för framtida bibliografer.

CARL SNOILSKYS EXLIBRIS
 OCH BÖCKER UR HANS
 NUMISMATISKA BIBLIOTEK.
 GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK.

